

Svendborg den 10. februar 2019.

Besigtigelse af Ejlby kirkegård d. 5. februar 2019.

Deltagere i besigtigelse, Ledende graver Thomas Jørgensen, kontaktperson Tine Høgstedt, menighedsrådsformand Hanne Kjemtrup, kirkevæрге Svend Kæhlershøj, medlem af menighedsrådet Hans Kurt Rendboe og Tommy Christensen.

Som på alle andre kirkegårde i Danmark oplever man i Ejlby et stort overskudsareal og tomme kistegravsteder, som ligger ubrugt hen efter hjemfald og sløjfninger. Det skyldes jo som vi alle ved en meget stor ændring i den danske begravelsestradition. Vi er i forhold til tidligere tider de sidste 100 år begyndt at brænde vore døde. Et rummeligt gravsted er i dagens Danmark typisk på 1 til 1,5 m², hvor det før i tiden sagtens kunne være 6 til 15 m². Den danske kirkegård er udfordret med de ændrede begravelsesskikke, her tænker jeg også skovbegravelser, strøning af aske over åbent vand og de mange anonyme urnenedsættelser. Den danske kirkegårds kultur har altid været kendetegnet ved stolte og respektfulde traditioner omkring vore døde og kirkegårdsanlæg med høj kvalitet og plejeniveau. Tager man de pessimistiske briller på kan man få øje på at den danske kirkegård er mere under afvikling end udvikling.

”Det må vi bestræbe os på at gøre noget ved, synes jeg”

Ligesom begravelsestraditionerne ændrer sig, må kirkegården ændre sig og det er nødvendigvis ikke så uheldigt endda. Kirkegården skal gøres interessant i folks bevidsthed ved at skabe smukke grønne anlæg som udover at fungere som begravelsesplads med fred og ro til eftertanke, skal være lokalområdets kulturelle og botanisk interessante frirum/mødested. Med andre ord, vi der tænker og arbejder med den danske kirkegård skal være bedre til at sælge ”varen” og os selv.

Ejlby kirkegård er en typisk lille landsbykirkegård, som danner en charmerende og smuk ramme omkring den lille kirke. Stendigerne mod vest og nord står smukt og solidt og det gør det temmelig sikkert også mod syd, men her er det pakket ind i et frodigt tæppe af Efeu hvilket ser fint ud. Pas på at bunddækket ikke bliver for dominerende og brems dets færd mod trækrønerne i randbeplantningen. Mod øst er det en veltrimmet og sund bøgehæk der lidt moderne danner skel til nabo. Husk at eftergå trækrønerne for tørre og visne grene med passende interval og man bør bortskære vanris på stammerne, dertil kan man leje en mindre lift en dags tid.

Lige som i Melby skal man i gang med at fjerne overflødige og hjemfaldne gravsteder så man får overblik over hvor stor arbejdsbyrden egentlig er på kirkegården. Det reelle behov for salgsklare gravsteder på en kirkegård som Ejlby er minimalt ligesom antallet af aktive gravsteder er det. Derfor skal de også fremstå velplejede med et højt niveau, både de aktive og de salgsklare gravsteder. Ved at fjerne det overflødige vil kirkegården komme til at fremstå mere grøn og parkagtig med fritliggende traditionelle urne og kistegravsteder som små grønne elementer i en veltrimmet græsplæne. Når nu vi har så meget plads bør urnegravstederne være store og rummelige f.eks. 1,5m x 1,5m. Man benytter selvfølgelig lejligheden til at rette op på skævheder som er opstået med tiden i forhold til det oprindelige kirkegårds kort regulerede og fornuftigt placerede kistegravsteder, og der arbejdes stadig i de gamle oprindelige gravfelter. Men det er vigtigt at åbne for erhvervelse af gravsteder som vil klæde balancen imellem kirkegårdens fritliggende elementer og gøre det praktiske arbejde nemmere. Problemet med små og smalle gange vil for en hvis del forsvinde med denne øvelse hvor man både opnår en forskønnelse af, og et mere praktisk tilgængeligt gravstedsareal, bl.a. med hensyn fremkommelighed for større maskiner og redskaber.

Lapidariet umiddelbart foran bøgehækken i det østlige skel bør omorganiseres med lidt færre sten inde på kirkegården, måske 2 små grupper placeret i en fin grøn bund af et eller andet som variation i de grønne

græsflader. Buksbomhækken bag det eksisterende lapidarium kan fjernes hvilket vil give rum og plads imellem det aktive gravstedsareal og bølgehæk i skel. Gamle bevaringsværdige gravminder gemmes bedst på den oprindelige plads hvis det er muligt, og husk at hvis man vælger at bevare, så påtager man sig samtidig forpligtigelsen til at vedligeholde, renholde og opmale de gamle sten, derfor bør udvælgelsen ske med tanke og omhu.

Det forholdsvis store tomme græsareal som rummer den anonyme fællesplæne og fællesplæne med plade bør udformes mere som en selvstændig og gennemtænkt afdeling. Der er rigeligt med plads til begge gravstedstyper, og lidt tankevirksomhed, vinterplanlægning / tegnearbejde med kirkegårds kort og kalkerpapir vil garanteret åbne op for en smartere og smukkere indretning hvor der kæles lidt mere for detaljen. Denne afdeling fortjener lidt opmærksomhed da netop denne form for gravsted ofte vælges i dagens Danmark.

I den sydvestlige ende af kirkegården er et større areal udlagt med perlesten, et par enkelte fritstående gravsten, et par og buske og et lille nyplantet frugttræ. Måske græs i stedet for perlesten vil gøre sig her, og så ville der være et oplagt hjørne til et lille velindrettet lapidarium som kan betragtes hele vejen rundt. Perlestenarealet rundt kirkens tårn bør minimeres og forgrønnes, dog bør man bevare et praktisk perlestensareal rundt kirken som adgangs og vedligeholdelsesareal for bygningen. Et par strategisk udvalgte perlestensgange på den grønne kirkegård vil ligeledes være godt for logistikken.

Den smukke detalje med gravstedet op ad kirketårnets sydside med det fine gravgitter og den flotte stele bør prioriteres højt og beplantningen på gravstedet fornyes, her ville stauden Bispehue (*Epimedium perralchicum* "Frohnleiten") plantet tæt som bunddække klæde kompositionen. Gravgitter er i fin stand men stelen bør renses og opmales.

Når man går ind på kirkegården igennem den meget smukke indgangsportal, lidt skæv men meget solidt murværk, mødes man af meget spændende udformede gravstedskvarterer, fint tilpassede og forskelligt trekantformede gravstedsrum. Denne gennemtænkte og arkitektoniske måde at indramme gamle familiegravsteder / kvarterer på bør bevares i udviklingsplanen, her er der tænkt og tilpasset kirkebygning og det til rådighed værende areal, med et meget spændende resultat. Hvis disse skæve gravstedsrum ikke i fremtiden kommer til indeholde aktive gravsteder er de oplagte til spændende beplantninger og grønne detaljer. Kvartererne skal tegnes op på ny med nye hække ligesom alle hække på kirkegården i øvrigt, det er hårde tider for Buksbomhække, gamle og udgroede, sygdomstruede og i ringe forfatning. Takshække vil være en mulighed (*Taxus baccata* "Brande" eller bare *Taxus baccata*), da de er robuste og tåler al form for beskæring.

Et lille spændende og solitært træ hist og pist for at give lidt højde og oplevelser hen over sæsonen er altid en god investering og der findes mange gode typer. Små løvfældende træer, med blomst, frugt og høstfarve, som nævnt i rapport for Melby kirkegård er livsbekræftende og bringer smilet frem.

Blomsterløg f.eks. for foden af de store træer i radbeplantningen eller i det eksterne er også en fantastisk og billig fornøjelse. Her tænkes på de mere naturligt groende, som *Erantis*, vintergæk eller *scilla* mf. Eller store buketter af forskellige narcisser hvor man synes det ville være passende. Der er rigtig mange nemme og overkommelige øvelser man kan gøre for at gøre kirkegården mere spændende at færdes på.

Udarbejdelse af en udviklingsplan for en lille kirkegård som Ejlby er et fællesanliggende, graverteam og menighedsråd imellem, i hvilken retning og i hvilken rækkefølge osv. Hvor mange gravsteder skal der til enhver tid være til rådighed og hvilke typer. Hvis de planlagte til rådighed værende gravsteder ikke er klargjort rent fysisk skal de være forberedt på kirkegårds kort og kan så etableres efter behov. Planlagte gravsteder kan også indtil ibrugtagning tilplantes med spædende beplantning, som botaniske elementer i det grønne græstæppe. Kirkegårdsudvikling på denne måde er ikke kun for at gøre tingene billigere og nemmere, nej det er i høj grad for at gøre arbejdspladsen og Jeres engagement i arbejdspladsen langt mere spændende. Der vil forhåbentlig også i fremtiden være behov for dygtige gravere og fremadskuende

ildsjæle som det lokale menighedsråd må betragtes at være. Følg udviklingsplanen sammen med Jeres personale, et skridt ad gangen, stille og roligt, hele tiden i den rigtige retning, så kan det ikke gå galt. Lige som i rapporten over Melby kirkegård vil jeg her minde om vigtigheden af en velskrevet og velformuleret vedtægt som et uundværligt redskab i det daglige arbejde. Inddrag sognet og de bevilgende myndigheder i Jeres planer, ideer og arbejde, så I hele tiden har den fornødne opbakning inden I fører Jeres planer ud i livet.

Jeg håber at denne skrivelse vil inspirere og motivere.

Med venlig hilsen
Tommy Christensen
Tlf. 2041 6186